

ปัญหาการใช้บังคับพระราชบัญญัติ ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 กับสถาบันการเงิน¹

วิทยา ไกรนุ่นภา²

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับปัญหาการใช้บังคับพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 กับสถาบันการเงิน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎี หลักเกณฑ์ และมาตรการทางกฎหมายในการใช้บังคับพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 กับสถาบันการเงิน เพื่อนำมาวิเคราะห์และให้ได้มาซึ่งแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจว่าเจตนารมณ์ที่แท้จริงของการตราพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ขึ้นมาก็เพื่อคุ้มครองผู้กู้ไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากการคิดดอกเบี้ยเกินอัตราของผู้ให้กู้ เป็นการตรากฎหมายขึ้นตามทฤษฎีทางสังคมในการทำสัญญา กล่าวคือ เป็นการที่รัฐเข้ามาแทรกแซงการทำสัญญาในทางแพ่งระหว่างเอกชนกับเอกชน โดยการออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองคู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจการต่อรองที่ด้อยกว่า แต่ในทางปฏิบัติผู้กู้กลับนำพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 นี้ มาใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรองเพื่อที่จะประวิงเวลา หรือไม่ชำระหนี้ทั้งหมดหรือบางส่วนแก่สถาบันการเงิน กล่าวคือ เมื่อผู้กู้ต้องการจะประวิงเวลา หรือไม่ชำระหนี้ทั้งหมดหรือบางส่วนแก่สถาบันการเงิน ผู้กู้ก็จะไปกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวน เพื่อให้เกิดกรณีพิพาท ให้สถาบันการเงินยอมตกลงตามเงื่อนไขที่ผู้กู้ต้องการ ทั้งที่สถาบันการเงินไม่ได้เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด แต่ก็อาจต้องยอมต่อผู้กู้เพราะการถูกดำเนินคดีจะทำให้สถาบันการเงินนั้นเสียทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย อีกทั้งยังกระทบต่อชื่อเสียงของสถาบันการเงินอีกด้วย ซึ่งเมื่อสถาบันการเงินไม่ได้รับชำระหนี้ตามจำนวนและภายในระยะเวลาที่กำหนด ก็จะทำให้สถาบันการเงินมีหนี้เสียจำนวนมาก และเมื่อสถาบันการเงินมีหนี้เสียมากก็ต้องชดเชยด้วยการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อประเภทอื่น ๆ สำหรับลูกค้าที่เป็นประชาชนทั่วไป ซึ่งก็จะส่งผลกระทบต่อประชาชนต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูงขึ้น ฉะนั้น การที่รัฐออกกฎหมายมาเพื่อคุ้มครองผู้กู้ให้เป็นไปในทางที่ชอบ

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาการใช้บังคับพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 กับสถาบันการเงิน โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.พันธ์เทพ วิฑิตอนันต์ และคณะกรรมการสอบ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คนพร จิตต์รุ่งเกียรติ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณฑิลา ภักดีคง

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

แต่ผู้ถูกก็นำกฎหมายมาเป็นเครื่องมือในทางมิชอบนั้น เป็นการสะท้อนถึงปัญหาว่าการใช้บังคับพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 กับสถาบันการเงินนั้นเหมาะสมแล้วหรือไม่

และจากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับปัญหาการใช้บังคับพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 กับสถาบันการเงิน ก็พบว่าเป็นการใช้บังคับอย่างไม่เหมาะสม ไม่เป็นไปตามแนวคิด ทฤษฎีของกฎหมาย ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์บ้านเมือง ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่อำนวยความสะดวกเจริญเติบโตทางด้านการธุรกิจและสังคม อีกทั้งยังเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับเกินความจำเป็นอีกด้วย ซึ่งสรุปประเด็นปัญหาของการใช้บังคับพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 กับสถาบันการเงิน ได้ดังต่อไปนี้

ประการแรก ปัญหาด้านเจตนารมณ์ทางกฎหมายของพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 ในการใช้บังคับกับสถาบันการเงิน กล่าวคือ ในการร่างพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 ขึ้นมาใหม่นั้น มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อเสริมสร้างกลไกทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบของประชาชน อันเนื่องมาจากปัญหาการไม่ได้รับความเป็นธรรมจากเจ้าหนี้ในระบบที่เก็บอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่ากฎหมายกำหนด รวมถึงการที่เจ้าหนี้ใช้ช่องว่างทางกฎหมายในการเอารัดเอาเปรียบลูกหนี้ และสร้างผลกระทบต่อชีวิตลูกหนี้อย่างแสนสาหัส เช่น การแอบแฝงการกู้เงินโดยใช้นิติกรรม หรือแอบแฝงด้วยธุรกิจที่มิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งรูปแบบของการให้กู้ยืมมีความหลากหลายและซับซ้อน ศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้ฯ จึงหยิบยกพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2475 ที่บังคับใช้มาเป็นเวลา 83 ปี มาพิจารณาเพื่อปรับแก้เนื้อหาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความรุนแรงของหนี้ในระบบในปัจจุบัน ซึ่งคาดว่าจะจะเป็นทางออกหนึ่งในการแก้ปัญหาหนี้ จะเห็นได้ว่าเจตนารมณ์ที่แท้จริงของการร่างพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 ขึ้นมานั้นก็เพื่อใช้แก้ปัญหาหนี้ในระบบ แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 มาตรา 4 และมาตรา 5 ซึ่งเป็นมาตราที่กำหนดองค์ประกอบความผิดเกี่ยวกับการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราได้กำหนดถึงตัวผู้กระทำความผิดโดยใช้คำว่า “บุคคลใด...” ซึ่งหากจะพิจารณาถึงความหมายของคำว่า “บุคคล” แล้วนั้น ย่อมตีความได้ว่าเป็นทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล และซึ่งสถาบันการเงินนั้นก็มิสถานะเป็นนิติบุคคล ฉะนั้น พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 จึงใช้บังคับกับสถาบันการเงินด้วย ซึ่งการที่ตราพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ออกมาแล้วมีผลใช้บังคับกับสถาบันการเงินซึ่งถือเป็นเจ้าหนี้ในระบบด้วยนั้น จึงเป็นการออกกฎหมายที่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่แท้จริง ทำให้เกิดภาระและเป็นอุปสรรคในการประกอบอาชีพแก่สถาบันการเงิน กล่าวคือ ลูกค้าของสถาบันการเงินมักจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายฉบับนี้มาเป็นข้อร้องเรียน หรือเป็นข้อต่อรองในการชำระหนี้ ทำให้สถาบันการเงินไม่ได้รับความสะดวกในการ

ประกอบธุรกิจให้กู้ยืมเงิน และต้องเสียค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดี จึงถือเป็นประเด็นปัญหาในการใช้บังคับกฎหมายที่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการออกกฎหมาย

ประการที่สอง ปัญหาในการเป็นผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 เมื่อกู้ยืมเงินกับสถาบันการเงิน กล่าวคือ พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 เป็นกฎหมายอาญา ซึ่งตามหลักแล้วการออกกฎหมายอาญาคือ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อคุ้มครองผู้ที่อ่อนแอไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ที่มิอำนาจเหนือกว่า เพื่อให้เกิดความสมดุล และความยุติธรรมขึ้นในสังคม ซึ่งเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นก็ต้องมีผู้เสียหาย และในทางที่ควรจะเป็นคือผู้กู้ที่ถูกเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดควรจะต้องเป็นผู้เสียหาย แต่ความเป็นจริงคือ ผู้กู้ที่ยินยอมให้ผู้ให้กู้เรียกเก็บดอกเบี้ยจากตนได้ในอัตราที่เกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด กฎหมายไม่ถือว่าผู้กู้นั้นเป็นผู้เสียหาย ฉะนั้น จึงเกิดปัญหาเรื่องการใช้สิทธิของผู้กู้ที่ได้รับผลกระทบจากการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราของสถาบันการเงินว่า ตนไม่มีอำนาจร้องทุกข์ หรือฟ้องร้องดำเนินคดีกับสถาบันการเงินในความผิดตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 ได้ และไม่มีโอกาสที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย แม้จะมีกฎหมายที่ออกมาเพื่อมุ่งหวังจะคุ้มครองผู้กู้ก็ตาม

ประการที่สาม ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการและบทลงโทษผู้กระทำความผิดที่เป็นสถาบันการเงินตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 กล่าวคือ พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 เป็นกฎหมายที่มีบทลงโทษทางอาญา คือ กำหนดให้บุคคลใดที่ให้บุคคลอื่นกู้ยืมเงินหรือกระทำการใดๆ อันมีลักษณะเป็นการอำพรางการให้กู้ยืมเงิน โดยเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือโดยกำหนดข้อความอันเป็นเท็จในเรื่องจำนวนเงินกู้หรือเรื่องอื่นๆ ไว้ในหลักฐานการกู้ยืมหรือตราสารที่เปลี่ยนมือได้เพื่อปิดบังการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด หรือโดยกำหนดจะเอาหรือรับเอาซึ่งประโยชน์อย่างอื่นนอกจากดอกเบี้ยไม่ว่าจะเป็นเงิน หรือสิ่งของหรือโดยวิธีการใดๆ จนเห็นได้ชัดว่าประโยชน์ที่ได้รับนั้นมากเกินส่วนอันสมควรตามเงื่อนไขแห่งการกู้ยืมเงิน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่เนื่องจากสถาบันการเงินเป็นนิติบุคคล ฉะนั้น การลงโทษทางอาญาย่อมทำได้เพียงลงโทษปรับเท่านั้น นอกจากนี้พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 ก็ไม่มีบทบัญญัติความรับผิดของผู้แทนนิติบุคคล จึงทำให้บุคคลธรรมดาที่เป็นผู้กระทำการเป็น ผู้กำหนดนโยบายหรือกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าธรรมเนียมใดๆ ซึ่งถือว่าประโยชน์อย่างอื่นนอกจากดอกเบี้ยนั้น ไม่ได้ถูกดำเนินคดีไปด้วย เพราะถือว่าคู่สัญญาที่มีการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดนั้นคือสถาบันการเงินกับผู้กู้ จึงทำให้ไม่ว่าสถาบันการเงินจะกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 หรือไม่ สถาบันการเงินก็ยังคงดำเนินธุรกิจต่อไปได้

ซึ่งตามวัตถุประสงค์ของการกำหนดโทษจำคุกนั้น ก็เพื่อเป็นการยับยั้งไม่ให้ผู้กระทำความผิดก่อความผิดซ้ำ แต่เมื่อพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 ไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดที่เป็นสถาบันการเงินได้ตามความมุ่งหมายของการลงโทษแล้วนั้น ย่อมถือว่าเป็นปัญหาในการบังคับใช้

ประการที่สี่ ปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลสถาบันการเงินตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 กล่าวคือ พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 เป็นกฎหมายที่มีบทลงโทษทางอาญา มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการ และสำหรับผู้ที่มิอำนาจบังคับ ให้ประชาชนปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นก็มิอำนาจหน้าที่เพียงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ อำนาจจับกุม ควบคุมตัว สอบสวนเพื่อนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษเท่านั้น โดยมีได้มีอำนาจในการกำกับดูแลในการประกอบกิจการของผู้ให้กู้หรือสถาบันการเงินแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ การทำหน้าที่และการใช้อำนาจในการสืบสวน และแสวงหาข้อเท็จจริงจึงเป็นการจำกัด เพราะหลักฐานในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 ส่วนใหญ่มักจะอยู่ที่ผู้ให้กู้หรือสถาบันการเงิน ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ซึ่งมีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายเกิดการขัดข้อง ทำให้ไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากแม้ว่าพนักงานสอบสวนจะมีอำนาจในการค้นสถาบันการเงินเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานในการกระทำความผิด แต่ในทางปฏิบัติสถาบันการเงินมีสถานที่ตั้งขนาดใหญ่ มีบริเวณกว้าง มีเอกสารมากมาย และมีระบบปฏิบัติการที่ซับซ้อน ซึ่งถ้าหากเป็นกรณีที่อยู่ในเขตอำนาจการสอบสวนของพนักงานสอบสวนที่อยู่ในท้องที่ทุรกันดาร จะทำให้เกิดปัญหาในการทำหน้าที่เป็นอย่างมาก เนื่องจากสถาบันการเงินส่วนใหญ่ตั้งอยู่ที่กรุงเทพมหานคร ฉะนั้น การเดินทางมาสืบสวนหาข้อเท็จจริงจึงเป็นไปได้ยาก อีกทั้ง การทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจก็เป็นการกำกับดูแลในตอนปลายทาง กล่าวคือ ตอนที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว ซึ่งไม่มีอำนาจในการกำกับดูแลตั้งแต่ต้นทางและระหว่างทางเพื่อป้องกันการกระทำความผิดเกิดขึ้น และไม่มีอำนาจให้ความช่วยเหลือหรือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการเรียกเก็บดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดของสถาบันการเงินได้ จึงเกิดเป็นประเด็นปัญหาเรื่องการทำหน้าที่ในการกำกับดูแลสถาบันการเงินของหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 ขึ้น

โดยสภาพของปัญหาดังกล่าวนั้น จะนำไปสู่ความล้มเหลวในการบังคับใช้กฎหมายพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 กับสถาบันการเงิน ซึ่งจะส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการใช้บังคับพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 กับสถาบันการเงิน และได้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้บังคับนั้น ผู้ศึกษาพบว่ามิมีข้อเสนอแนะ คือ จะต้องแก้ไขพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ดังนี้

เพิ่มบทบัญญัติ มาตรา 3/1 วรรค 1 ในพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ว่า “พระราชบัญญัตินี้ไม่ใช้บังคับแก่สถาบันการเงิน”

และเพิ่มบทบัญญัติ มาตรา 3/1 วรรค 2 บัญญัติว่า “ “สถาบันการเงิน” หมายถึง สถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน และสถาบันการเงินอื่นที่รัฐมนตรีกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

ซึ่งการแก้กฎหมายนี้ จะทำให้การใช้บังคับพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่แท้จริง ผู้กู้ก็จะไม่สับสนในการใช้กฎหมาย โดยหากผู้กู้ต้องการได้รับการคุ้มครองจากการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราของสถาบันการเงินก็จะได้ไปใช้กฎหมายที่กำกับดูแลสถาบันการเงินโดยตรง คือ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ซึ่งมีหน่วยงานกำกับดูแลที่คอยให้บริการผู้กู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพกว่าเจ้าหน้าที่ซึ่งกำกับดูแลตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ขณะเดียวกันก็จะไม่มีกฎหมายที่สร้างภาระและเป็นอุปสรรคในการประกอบธุรกิจของสถาบันการเงินอันถือเป็นองค์การสำคัญในการพัฒนาประเทศด้วย

เอกสารอ้างอิง

ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญาภาค 2 , กรุงเทพมหานคร : มิตรนรา การพิมพ์, 2526.

สุธีร์ ศุภนิตย์ แก้ไขเพิ่มเติมโดย จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่ง

และพาณิชย์ วิชาเอกเทศสัญญา 2 ยืมและฝากทรัพย์, พิมพ์ครั้งที่ 6, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.

ประยูร เถลิงศรี, หลักเศรษฐศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 3, พระนคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2511.

อุกฤษ มงคลนาวิน, คำบรรยายกฎหมายแพ่ง ประียบเทียบ , กรุงเทพฯ : คณะนิติศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. พิมพ์ ครั้งที่ 1.กรุงเทพมหานคร:

บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, 2546.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554.พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร:

บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, 2556.

จิต เศรษฐบุตร, ความรู้เบื้องต้นแห่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ยืม ฝากทรัพย์,

แก้ไขเพิ่มเติมโดย ศ.จิตติ ดิงศกัทธิ์ และผศ.สุธีร์ ศุภนิคย์, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2529.

ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, คำอธิบายเรียงมาตรา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย

หนี้, พิมพ์ครั้งที่ 8, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545.

พิมพ์ใจ สระทองอุ่น, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยยืม ฝากทรัพย์ เก็บของ

ในคลังสินค้า ประนีประนอม ยอมความ การพินันและขันต่อ, มหาวิทยาลัย รามคำแหง, 2549.

ร. แลงการ์ด, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 2, กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2526.

โรมัส อ็อบส์, ประวัติปรัชญาการเมือง เล่มที่ 2, บรรณาธิการโดยลีโอ สเตร่าส์และ

โจเซฟ กร็อบซีร์, แปลโดยสมบัติ จันทรวงศ์. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2551.

ล้ำพันธุ์ พรรชนประเทศ และคนอื่นๆ, การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการ

ปราบปรามผู้มีอิทธิพลเกี่ยวกับการกู้เงินนอกระบบ, กองวิจัย สำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2559.

สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย, เอกสารการสอน ชุดวิชากฎหมายอาญา 1 : ภาค

บทบัญญัติทั่วไป, กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายการพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525.

ดาราพร ธีระวัฒน์, กฎหมายสัญญา: สถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อ

สัญญา ไม่เป็นธรรม, ศูนย์หนังสือ ม. ธรรมศาสตร์, 2542.

กมล สนธิเกษตริน, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยยืมและฝากทรัพย์,

กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2527.

ทะนงศักดิ์ ดุลยกาญจน์, คดีกู้ยืมเงิน, กรุงเทพฯ: จีรรัชการพิมพ์, 2541.

มหาชัย ศรีทองกลาง, คำอธิบายกฎหมายกู้ยืม, กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2541.

อัมภารัชฎ์ วิเศษสมบัติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยยืม ฝากทรัพย์

ประนีประนอมยอมความ การพินันและขันต่อ, กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2550.

สุพจน์ ภูมิณะชัย, รวมคำพิพากษาศาลฎีกาว่าด้วยการเงิน การธนาคาร เบี้ยปรับ มัดจำ

ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2530 ถึง 2543, กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2544.

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง, การศึกษาแนวทางการใช้มาตรการทาง

กฎหมายในการกำกับดูแลและแก้ไขปัญหาเจ้าหน้าที่นอกระบบ, กรุงเทพฯ : กระทรวงการคลัง, 2554.

ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ และคณะ, การพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการห้ามเรียกดอกเบี้ยเกิน

- อัตรา,กรุงเทพฯ:คณะกรรมการพัฒนากฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2535.
- ประวัติ นาคนิม, “ความไม่เป็นธรรมในสัญญาสำเร็จรูปของสถาบันการเงินในการคิดดอกเบี้ยทบต้น,” วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545.
- อัยยวัช บุญส่งสุวรรณ, “ปัญหาข้อจำกัดการรอกการลงโทษและรอกการกำหนดโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56,” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- ภราดร ภคพัฒน์, “การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับการลงโทษ,” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- สมยศ วัฒนภิรมย์, “การรอกการลงโทษและการรอกการกำหนดโทษปรับ,” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- อภิวรรณ โพธิ์บุญ อักษรสุวรรณ, “ความผิดที่กระทำโดยนิติบุคคล : ศึกษากรณีโทษที่จะลงแก่นิติบุคคล,” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.
- สทรน รัตนไพจิตร, “ความประสงค์ของการลงโทษอาญา,” วิทยานิพนธ์ ปริญญา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.
- เพชร จันทรแทน, “การปฏิบัติตามสัญญาทางปกครองและการชดใช้ค่าเสียหาย:ศึกษากรณีอันมิควรคาดหมายได้,” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2556.
- อรรวรรณ แคมบำรุง, “การควบคุมการใช้สัญญาสำเร็จรูป:ศึกษากรณีสัญญาเช่าพื้นที่ศูนย์การค้า,” วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสยาม, 2560.
- พลประสิทธิ์ ฤทธิ์รักษา, กฎหมายว่าด้วยการเล่นแชร์ การห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา, กรุงเทพฯ:วิญญูชน, 2337.
- พรชนก ขาวรอด, “ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา,” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2558.
- ณัฐชัย ลิ้มปวิทยากุล, “ปัญหาความไม่เป็นธรรมทางกฎหมายเกี่ยวกับการคิดดอกเบี้ย : ศึกษากรณีเงินให้สินเชื่อส่วนบุคคล,” การค้นคว้าอิสระหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2554.
- ศุภกิจ เจริญเวช, “ การช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทน

ผู้เสียหาย และค่า ทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544: ศึกษาเฉพาะกรณี

ผู้เสียหายที่ได้รับการช่วยเหลือในเขตกรุงเทพมหานคร,” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา

การบริหารงานยุติธรรม, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.

เช็คราคา.คอม. สินเชื่อเงินสด ดอกเบี้ย MLR, MRR และ MOR ต่างกันอย่างไร[Online],

Available URL : <http://www.checkraka.com/knowledge/personal-loan-1-216/>

ดอกเบี้ย -MLR-MRR-และ-MOR-ต่างกันอย่างไร-1609583/, 2563(พฤษภาคม, 31).

เช็คราคา.คอม. สินเชื่อเงินสด กู้สินเชื่อส่วนบุคคลได้แค่ไหน และคำนวณดอกเบี้ยอย่างไร

[Online], Available URL: [http://www.checkraka.com/knowledge/personal-](http://www.checkraka.com/knowledge/personal-loan-1-216/)

[loan-1-216/](http://www.checkraka.com/knowledge/personal-loan-1-216/)กู้สินเชื่อส่วนบุคคลได้แค่ไหนและคำนวณดอกเบี้ย อย่างไร-

1598397/ , 2563(พฤษภาคม, 31).

Silaphuchaya.แนวคิดอรรถประโยชน์นิยมและทฤษฎีความยุติธรรม [Online], Available

URL : <http://integratedsciences-sila.blogspot.com/2011/05/blog-post.html>,

2563(พฤษภาคม, 31).

ธนาคารแห่งประเทศไทย.พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551

[Online], Available URL: [https://www.bot.or.th/Thai/AboutBOT/LawsAndRegulations/Documents/](https://www.bot.or.th/Thai/AboutBOT/LawsAndRegulations/Documents/SUMLAW05.pdf)

SUMLAW05.pdf, 2563(พฤษภาคม, 31).

ธนาคารแห่งประเทศไทย.พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน

พ.ศ.2523 [Online], Available URL: [https://www.bot.or.th/Thai/AboutBOT/](https://www.bot.or.th/Thai/AboutBOT/LawsAndRegulations/Documents/SUMLAW12.pdf)

[LawsAndRegulations/Documents/SUMLAW12.pdf](https://www.bot.or.th/Thai/AboutBOT/LawsAndRegulations/Documents/SUMLAW12.pdf), 2563(พฤษภาคม, 31).

อรรถกร เกสร.กฎหมายห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา [Online], Available URL :

https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=1763, 2563(

พฤษภาคม, 31).

ธีรวัฒน์ วงศ์สุวรรณ.เจตนารมณ์มาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2560 [Online], Available URL : [http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/](http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/PDF/8428p/5.3%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%203.pdf)

[doc_pr/ndc_2560-2561/PDF/8428p/5.3%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%](http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/PDF/8428p/5.3%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%203.pdf)

[B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%203.pdf](http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/PDF/8428p/5.3%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%203.pdf), 2563(พฤษภาคม, 31).

มูลนิธิชีวิตไท.ทางออกหนี้ในระบบ โดย พ.ร.บ.ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา

[Online], Available URL: [https://www.landactionthai.org/2012-05-18-03-24-45/article/108-](https://www.landactionthai.org/2012-05-18-03-24-45/article/108-content2/1047)

[content2/1047](https://www.landactionthai.org/2012-05-18-03-24-45/article/108-content2/1047), 2563(พฤษภาคม, 31).

วนิดา อินทรอำนวย.การกู้ยืมเงินและการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด

[Online],AvailableURL:<https://www.parliament.go.th/ewtadmin/>

ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=1835, 2563(พฤษภาคม, 31).

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475

พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523

พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์